

SvD OPINION

Inför digitala nationella prov

Digitala system för pedagogisk bedömning öppnar nya möjligheter som inte finns med papper och penna. Dessutom frigörs tid för lärarna. Vi ber därför Skolverket att tillsätta en bred arbetsgrupp för att utveckla ett digitalt system för nationella prov, skriver Agneta Gulz och Magnus Haake, båda verksamma inom utbildningsvetenskap.

2 januari 2014 kl 05:13 , uppdaterad: 2 januari 2014 kl 05:15

BRÄNNPUNKT | SKOLAN

I Sverige finns redan all nödvändig pedagogisk och teknisk kompetens för att åstadkomma ett system för digitala nationella prov som är fullt i klass med de bästa i andra länder.

Agneta Gulz och
Magnus Haake

Inom 10–15 år kommer de nationella proven i den svenska skolan utan tvekan att ha digital form. Frågan är hur vi kommer dit och hur de kommer att se ut.

Vi kan fortsätta på den inslagna, försiktiga linjen med grundliga utredningar, kunskapsöversikter och studiebesök i andra länder. En linje som säkrar en fortsatt plats på efterkälken efter de många amerikanska stater och europeiska länder, däribland Danmark och Norge, som i dag använder digitala nationella prov.

Vi kan också välja en offensiv och utvecklingsorienterad linje med sikte på att återerövra en plats som kunskapsnation. En linje i samklang med riksdagens och regeringens målsättning att Sverige ska bli bäst i världen på att dra nytta av digitaliseringens möjligheter, inte minst i skolan. Därtill tickar tiden så snabbt i den digitala domänen att varje utredning har

passerat sitt bäst-före-datum innan den publiceras.

Självklart ska vi ta till oss andras erfarenheter, men detta bör ske i en forsknings- och utvecklingsprocess. I Sverige finns redan all nödvändig pedagogisk och teknisk kompetens för att åstadkomma ett system för digitala nationella prov som är fullt i klass med de bästa i andra länder.

Tomas Tobé (M), ordförande i utbildningsutskottet, påpekade på Brännpunkt (18/6) att det finns uppenbara vinster med digitaliserade nationella prov. Ett digitalt system med automatisk rättning har inga subjektiva föreställningar kring hur pojkar eller flickor, barn till låg- eller högutbildade, barn med eller utan invandrarbakgrund, ska prestera. På så sätt neutraliserar man den uppmärksammade bristen på likvärdig

bedömning. En besvärande brist då likvärdig betygsättning mellan skolor är ett huvudsyfte med de nationella proven. Man kan också komma till rätta med att administrationen och rättningen av nationella prov tar en anseelig del av lärarnas tid och energi i anspråk, vilket i sin tur minskar deras tid och energi för det pedagogiska arbetet tillsammans med eleverna.

Att avhjälpa dessa brister är angeläget, men det vore slöseri att använda digitalisering endast för konstgjord andning på ett system där elever, som fått resultatet på sitt första nationella prov, kan utbrista: "Jag fick ju inte ens veta vad jag gjort fel på, så att jag kan lära mig hur jag ska göra det rätt!" Alla pedagoger vet att konkret, meningsfull och snabb återkoppling är centralt för en elevs lärande. Det skapar grund för såväl motivation som möjligheten att arbeta vidare och utvecklas. Det är därför direkt uppseendeväckande att de nuvarande nationella proven, som helt fokuserar på utvärdering och bedömning *av* lärande och inte på utvärdering och bedömning *för* lärande, tillåts ta så stort faktiskt och symboliskt utrymme i skolan.

Som kontrast kan ett digitalt system för nationella prov erbjuda omedelbar och konkret feedback till elever och lärare, att använda i det pedagogiska arbetet. På så vis kan eleverna involveras som tydliga aktörer i den målstyrning och måluppfyllelse som är en av skolans hörnpelare.

Låt oss skissera ett förslag på ett system. Varje elev får skriva varje prov upp till tre gånger under ett läsår. Ansvarig lärare får själv planera in ett antal provtillfällen för sin klass under till exempel november–april. Var gång slumpas det fram ett nytt prov från en databas med ett stort antal alternativa uppgifter. Elevens bästa resultat räknas, oavsett provtillfälle. Förutom vinsten att provsystemet blir ett verktyg för lärandeprocessen och inte ett rent resultatverktyg, slipper eleverna pressen som ett enda provtillfälle innebär.

Ur ett mätperspektiv ligger vinsten i att resultaten av varje provtillfälle automatiskt samlas in i anonymiserad form för statistisk analys. I princip rör det sig om samma underlag som tidigare använts för utvärderingssyften på skolnivå, kommunal nivå och nationell nivå, men lärarna slipper vara rättnings- och administrationsassistenter för dessa mätningar. De kan i stället ägna sig åt sina elever och med stöd av feedback från proven arbeta mot de lärandemål som de egentligen borde få lägga all sin tid och kraft på. Med andra ord går inget förlorat, men en hel del väsentligt tillkommer. För en gångs skull kan vi "både äta kakan och ha den kvar".

Självklart kan inte allt utvärderas i ett automatiserat system för digital bedömning, men man kan utvärdera mer än många tror. Digitala system för pedagogisk bedömning öppnar också nya möjligheter som inte finns med papper och penna, och dessutom frigörs tid för lärarna att arbeta med andra former av bedömning. Man ska inte glömma att digitala system bara är verktyg och att de nationella proven är och förblir endast *en* aspekt av bedömningen i skolan.

Vi ber Skolverket att tillsätta en bred arbetsgrupp för att utveckla ett

digitalt system för nationella prov – utan att upprepa halvmesyren med digitala läromedel av slaget ”bok-på-burk”, som endast använder det digitala formatet men inte den digitala funktionaliteten.

Slutligen bör sägas att en digitalisering lämpligen införs stegvis på kommunal nivå. Då kan man kontinuerligt göra systematiska jämförande utvärderingar och vidareutveckla systemet medan det etableras på nationell nivå. Men det måste påbörjas snart. Varje år av väntan betyder att tusentals elever och lärare hålls fängslade i ett resurskrävande utvärderingssystem som ger alldeles för liten utdelning i termer av lärande.

AGNETA GULZ

professor i kognitionsvetenskap, Linköpings och Lunds universitet

MAGNUS HAAKE

tekn. dr. i interaktionsdesign, Lunds universitet

båda verksamma inom utbildningsvetenskap

Mer debatt om skolan:

- 20 dec 2013 ”Elevernas kunskaper bör granskas externt”
- 14 dec 2013 ”Så har vi i Landskrona lyft elevernas betyg”
- 10 dec 2013 ”Så har Tyskland lyft resultaten i skolan”
- 3/12 Läsardebatt om raset i Pisa-undersökningen
- 2 dec 2013 ”Varför bygga upp en stor kontrollapparat?”
- 1 dec 2013 ”Reglera inte bort det fria skolvalet”
- 15 nov 2013 ”Glädjebetyg bör inte styra livschanserna”
- 23 okt 2013 ”Staten måste ta större ansvar”
- 19 okt 2013 ”Andelen svaga skolor har ökat sedan 2006”
- 18 okt 2013 ”Tidigare betyg skapar skolstrid”
- 17 okt 2013 ”Likvärdigheten i skolan ska öka”
- 17 okt 2013 ”Åsards skolkritik är rent ideologisk”
- 14 okt 2013 ”Björklund ansvarig för kris inom skolan”
- 12 okt 2013 ”Flumskola riskerar bli dumskola”
- 7 okt 2013 ”Jo, skillnaden har ökat mellan skolorna”
- 4 okt 2013 ”Skolvalet försämrar inte likvärdigheten”
- 2 okt 2013 ”Svenskar vill ha en jämlik skola”
- 8 maj 2013 ”Regeringens mål för skolan är för låga”
- 19 apr 2013 ”Toppstudenter har mycket att ge”
- 18 apr 2013 ”Teach for Sweden inget lyft för skolan”
- 10 apr 2013 ”Skolans utveckling är extrem”
- 8 apr 2013 ”Låt bra skolor slå ut de dåliga”
- 27 mar 2013 ”Sätt stopp för vinstuttag i skolan”
- 10 mar 2013 ”Fler elever borde gå fler år i grundskolan”
- 1 mar 2013 ”Omdömen är bättre än betyg”
- 6 mar 2013 ”Ideologi styr när betyg ifrågasätts”
- 21 feb 2013 ”Björklund som sänker kraven”
- 19 feb 2013 ”Sänkta krav hjälper inte elever”
- 15 feb 2013 ”Satsningar på matte långt ifrån tillräckliga”
- 12 feb 2013 ”Svensk skola inte långsiktigt hållbar”
- 4 feb 2013 ”Nivåer för godkänt bör ses över”
- 2 feb 2013 ”Jämförelser ger en felaktig bild av skolan”

1 feb 2013 ”Skolsajt spär på betygsinflation”

29 jan 2013 ”Vår sajt ska göra skolvalet lättare”
